Ը. ՏԱՐԻ 2159 ԹՈՒԱԿԱՆ ՀԱՑՈՑ 8 ՄԱՐԵՐԻ 4383 15 ՄԱՅԻՍ 1891 18 ՇԻՎՎԱԼ 1308 ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ

20 ՓԱՐԱ

ՆԱՄԱԿՆԿԱՄ ՈՐԵՒԻ ԻՏԷՂԴՈՒԹԻՒՆՆԳԵՑՕՑ ԷՆՈՒՂՂԵԼ
ԱՌ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
ԱՐԵՒԵԼՔ ՕՐԱԳԻ
Ղալաթիա, Ս. Գոլիս

خطاب آرەفلك غازتەسى صاحبنه مخصوص اولمق اوزره

Direction du journal AREVELK
Galata, CONSTANTINOPLE

ԱՐԵՒԵԼՔ

ՕՐԱԳԻՐ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՒՐ ԱՋԳԱՅԻՆ

20 ՓԱՐԱ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Կ. Պոլսոյ համար Տարեկան դահեկանագրեամբ	150
» » վեցամսեայ » »	75
» » եռամսեայ » »	40
Օտար երկիրներէ Տարեկան ծրարով	56
» » վեցամսեայ »	28

Ընթերցուածքի վրայ մասնաւոր տպագրած Տարեկան Օրինակ 2
Գնաւառաց Թղթատարի Տարեկան Ծրարով Դրչ. 50

Խմբագրութեան նամակներ կամ պաշտօնական հարցմունքներ առանց նամակի կամ պաշտօնական նշանի չեն պատասխանուիր։

Les annonces sont reçues
AUX BUREAUX DU JOURNAL

Կ. ՊՈԼԻՍ, 15/27 ՄԱՅԻՍ 1891

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՎԻՃԱԿ Կ. ՊՈԼՍՈՅ ՀՐԱՊԱՐԱԿԻՆ ԵՒ ՀԱՒԱՆԱԿԱՆ ԴՐԱՄԱՆԴԻ

«Կ. Պոլսոյ անանկութեանց առ-թիւ» այս սիւնակաց մէջ չորս յօդուածներու երեւումէն ի վեր, այն է՝ մէկ-երկու ամիսէ հետէ, մեր հրապարակին տնտեսական և հետեւապէս առեւտրական վիճակն աւելի եւս վատթարացած է։

Օր չանցնիր որ երկու-երեք անանկութիւն ծանուցանելու տխուր հարկին ներքեւ չդառնուինք։ Ամէնէն անակնկալ կողմերէ անանկութեան լուրը կ'առնուինք։ Առողջ կարծուած տուներ կը սնանկանան։ Ջոր փայտին հետ խեցն ալ կը վառի։ Չի նախ և առաջ պէտք է դիտնալ թէ ամէն սընանկութիւնք չեն ներկայանար նոյն պայմանաց մէջ։ չորս տեղի ունեցաւ Բէզազեանց օղուներու հրեայ վաճառատան սնանկութիւնը։ Վերոյիշեալ յօդուածոց չարքին մէջ ակնարկեր էինք թէ այս հրեայ տան սնանկութիւնն այնքան անակնկալ չէր, և գործառնութիւնը որք այն կէտը բերած հասուցած էին այս տունն՝ կանոնաւորութեամբ չէին փայլած, ոչ իսկ մեծագոյն պարկեշտութեամբ։ Հրապարակին այս համոզման մարքազքիս իտալեան հիւպատոսարանի դատարանին առչեւ լարգման հանդիսացաւ փաստաբան Պ. Տրկան, որոյ հետեւեալ բառերը կ'արտագրենք՝ իբրեւ նախաբան քանի մը նոր դիտողութեանց զոր կը ներքինէ Կ. Պոլսոյ հրապարակին արդի վիճակը։

Եւ ատա և Մոիզ Լէվի Բէզազեի օղուն եղբարց փաստաբան Պ. Քէտրէլլի զանազան պարմանները առնելիքներուն ընդունիլ տալ ուղելով, Պ. Տրկան ընդգիմացաւ և յայտնեցաւ մեծութիւ կծու տեսնարանութեամբ մը, յորմէ ատ հատուածը կ'առնուինք։

«Մտիկ ընելով Պ. Քէտրէլլիի, կը ղարցնեմ ինքնիրեան թէ ադու յանգնութեամբ խօսողները սնանկացեալնե՞ր են իրաք։ Ուրեմն կը մոռնա՞ն թէ իրենց հեգնած մարդիկն ա՛յն առնելիքներուն են որք կողոպտուեցան Բէզազեի օղուներէն։ Մեք, պահանջատէրքս, անոնց գոհերն եղանք, և անոնք կը յաւակնին մեր վրայ հարկ դնել իրենց կասքն, և մեր չահերը պահպանելու միջոցը ցոյց տալ մեզ։

«Մեր զայրոյթի արդարացի է այնու մանաւանդ զի վերջին ծայր խարդախեալ սնանկութեան մը առիթ կը գտնուինք։ Այս սնանկացեալք (Բէզազեի օղուները) կը մոռնա՞ն ուրեմն թէ իրենց հաշուեկշիռը ներկայացնելէն, այսինքն պաշտօնապէս իրենց վճարումները դադրեցնելէն երեք օր յառաջ հինգ հազար օսմ. ոսկւոյ կապերտ գնեցին, զոր ամապարեցին ծախել։ Ի՞նչ գնով։ Կ'ուզենք գիտնալ։ Ի՞նչ ըրին այն կապերտներուն ստակը։ Կ'ուզենք իմանալ։ և պիտի իմանանք անշուշտ։ Կը մոռնա՞ն ուրեմն թէ՝ այն երեք աւուրց միջոցին՝ յանդգնաբար խորհեցին իբր հինգ հազար ոսկի։ Ի՞նչ ըրին մեր այդ իրաւունքը։

«Ցկրնակ հնարք մը մտածեցին այս անգամ. կա՛մ Լոնտոնի առնելիքատէրոջն իրաւախոհութիւն մ'ընդունել տալ, զոր մեզ դէմ հանէին ի Կ. Պոլիս և կամ Կ. Պոլսոյ առնելիքատէրոջն իրաւախոհութիւն մը ընդունել տալ վախցնելով զանոնք որ եթէ չհամակերպին՝ Լոնտոնի վաճառքը ձեռքէ կ'երթէ։ Մոիզ Լէվի Բէզազեի օղուն որ Լոնտոն կը գտնուէր՝ անդլ. գաւառականէն հաշուեյարգարի մը անուանում ձեռք բերած, և չանաց հաստացնել մեզ թէ այս տնօրինութեան չարժառիթն առնելիքատէրներէն մին էր եղած։ Կ. Պոլսոյ առնելիքատէրներն աւելի ևս վհատեցնելու և իրաւախոհութեան պարտաւորելու համար, Բէզազեի օղուները խորհեցան նաև իրենց Լոնտոնի գոյից քանկութիւնը չափազանցել։

«Ահա՛ այս անարգ կատակերգութիւնը կ'ուզենք խայտառակել։»

* * *

Ո՛չ, Կ. Պոլսոյ ամէն անանկութիւնք այսպիսի կատակերգութիւններ չեն. ճշմարիտ ողբերգութիւններ ալ կան անոնց մէջ։ Ընտանեաց հարցեր որք չատ փոթորիկներու դիմացեր էին, վերջին տարիներս ընդհանուր երկրին տնտեսական փոփոխակ պայմաններէն թէև ձլատեալ, գէշ ազէկ իրենց դործն յառաջ կը տանէին, իրենց վճարումները ժամանակին ընելով, բայց միշտ կարօտ մնալով վարկի։ Եկաւ սակայն օր մը ուր այն վարկ, Բէզազեաց օղուներու անանկութեան նման դարձուածներու տուած բուռն հարուածէն ցնցեալ, դադրեցաւ յանկարծ, և մարդուն այնքան տարուան խանութը կամաենակը գոցուեցաւ։ զի իւր բոլոր պարկեշտութեամբ հանդերձ, վարկ չդտաւ անոնց իսկ կողմէ որք իւր գործերէն հազարաւոր ոսկիներ չահեր էին ցան վար։

Չենք կրնար համակրիլ այնպիսեաց որք զոհ գացած են վարկի դրութեան չարաչար կիրառութեան։ Իրաւ, այս մարդիկ ապրելու, չահելու համար կ'ընէին այս բաներ. բայց ապրուստի պէտքը չարդարացներ այն պէտքը զոհացնելու համար ձեռք առնուած ամէն միջոցներն եւ բռնուած ամէն ընթացքներն անխտիր։ Վաճառականութեան մէջ պարկեշտութեան չափ մը կայ, և փոխանակագիրը քաչելուն մէջ ալ օրինաւորութիւն ըսուած բան մը կայ։ Ա,յլ և այլ անձանց իրարու մէջ համախոհութեամբ իրարու վրայ քաչած և իրենց ստորագրութեամբ զեղչել տուած անիրական, օդային փոխանակագիրք, որովք հրապարակն ողողեցաւ՝ «քաչեմ քաչեսի հետագրքարչարժ անանուն ներքեւ, զեղծում մ'էր անչուշտ, և ամէն զեղծման պէս իւր հակահարուածն ունենար։ Պանքաներն ի սկզբան իրաւունք ունեցան առարկելու թէ իրենց վստահութիւնն այնքան չարաչար գործածող Սարաֆներուն, Փոլիցաճիներուն և Քոմիսիոնճիներուն ապառնեաև չեն կրնար ո՛չ մէկ Պօնօն կտրել։

* * *

Բայց այս վարկի զրացումն ալ հակառակ ծայրայեղութեան մը կը տարուի ժամանակէ մ'ի վեր։ Պանքաներն որք երկու-երեք ստորագրութեամբ առեւտրական մանը թուղթեր զեղչելու դիւրութիւնն ընծայած էին հասարակութեան, առաջին տպռնապի մը բերմամբ դլխովին կը լքանեն այս դերութիւն և կը վարուին այնպէս իբր թէ բնաւ կապ չունենան Կ. Պոլսոյ հրապարակին հետ։ Եւ սակայն, Պանքաներն այնքան ծանր վնաս մը չկրեցին երբք ամիսէ ի վեր տեղի ունեցող անանկութեանց մէջ որպէս զի այսքան բացարձակ զլանան ամէն վարկ առեւտրական հասարակութեան։ Հապա ի՞նչ պիտի ընէին եթէ մէկի տեղ քանի մը Բէզազեի օղուներու անանկութիւնք գային ցնցել մեր հրապարակ։ Բոլորովին պիտի գոցէի՞ն իրենց տուներ, պիտի չուէի՞ն Կ. Պոլսէ։

Պանքաներուն այս ընթացքն հակառակ է համերաչխութեան պարտաւորութեանց, որոյմէ զերծ չի կրնալ մնալ ո՛և է հրապարակի վրայ գործ ընդոյ Պանքա մը նոյն հրապարակի գործատէր հասարակութեան նկատմամբ։ Վաճառականութեան և տեղնաւորութեան ջիղն եթէ Դրամն է, դրամին չափ կարեւոր է ինչ որ անոր տեղը կը բռնէ, կը բազմապատկէ և ամէն վարկեան չահագործելի կ'ընծայէ զան, և երբ գիտակցութեամբ գործին իւր կնքով վաւերացնէ թուղթերը, մինչեւ մէկ ատիճան վստահութիւն կընայ ներչնչել թէ վաւերական փոխանակագիր մ'է այս, և քաչողն ի վճարի է վճարելու։ Այսպէս խորհողներ չեն քներ թէ Առեւտրական Սենեկի այսպիսի արձանագրութիւն և վաւերացում մը օրինական տարբերութիւն մը կրնայ ընել վճարման պատասխանատուութեանց կամ պարտաւորութեանց մասին, այսինքն՝ եթէ չվճարուի, մէկը կրնայ բան մ'ըսել Սենեկին դէմ։ Պէտք է զածն ընդհանուր կերպիւ վրդովեալ խախտեալ վստահութիւնը վերահաստատելու համար բայտի միջոց մ'է բացառիկ կացութեան մը մէջ, և կ'ըսուի թէ Առեւտրական Սենեկին վկայութիւնը թուղթի մը հարատաութեան և ընդունելիութեան մասին՝ կրնայ մինչեւ մէկ ատիճան նպաստեր այն խախտեալ վստահութիւնը վերահաստատելու։

* * *

Բայց, ըստ մեզ, աւելի տեւական, աւելի գործնական դարման մը կրնայ խորհուիլ Կ. Պոլսոյ հրապարակին կացութեան, թէեւ չկարենայ ի գործ դրուիլ անմիջապէս, անմոտահութեան չրջանի մը միջտեղ։

Ինչո՞ւ համար Կ. Պոլսոյ վաճառականք և տեղնաւորք չհիմնեն «Փոխադարձ Վարկի (Crédit Mutuel) դրամատուն մը։ Այսպիսի հաստատութիւնք եւրոպեան ամէն երկրի, նոյն իսկ Ռուսիոյ մէջ իրենց փորձերը տուած են, եւ եթէ ցարդ Կ. Պոլսոյ մէջ չեն փորձուած, ճիշդ այն պատճառաւ է որով ուրիշ չատ բաներ չեն փորձուած։ — Գործակցութեան և ընկերակցութեան ոգւոյն բացակայութեան պատճառաւ, որուն կը միտայ ձեռնհասութեան ոգւոյն բացակայութիւնը։

Բայց երբ փորձը կը ցուցնէ թէ վարկն հացէ թղթեր մ'էն մեր հրապարակին համար, չարժեր միթէ թողուլ մեր բնաւորութեան այս աւանդական թերութիւններն, և օգտակար նորութիւն մը փորձել։

Փոխադարձ վարկի դրութեամբ, հրապարակի մը վաճառականք և տեղնաւորք կը միանան, բաժնի վրայ դրամագլուխ մը կը կազմեն, զոր իրենց մէջ կը գործածեն իրենց թուղթերը կտրելու, իրարու փոխ տալու, իրարու դրամն հաշուելիացով բանեցնելու, և աւելորդ դրամագլուխն իրարեւ աւանդ պահելու։

Այս դրամատունք սա առաւելութիւնն ունին արդի մեծ պանքաից վրայ որ նոյն հրապարակի վրայ գործող և զիրար ճանչցող մարդոցմէ կը կազմուին։ Իրենց քաւիւք իրենց մէջէն ամէնէն պատասխանորդներն ու փորձառուները կ'ընտրեն վարիչ խորհուրդ, որոյ վստահութիւնը վայելող փորձ տնօրէն մը կը կատարէ ամէնօրեայ գործողութիւնները, վարիչ խորհուրդն ցուցած չափով վարկ բանալով ամէն վաճառականի և տեղնաւորի որ կը ներքածադիրը միայն կը գտնուի։

Եւ պատահար մը գծեց, մին այն պատկերներէն զոր այնչափ լաւ կը յօրինէր, առաւօտեան անտառին՝ իր ձիաւորներովը ու հեծելուհիներովը, այն ամէնընտիր քալիւքին ուր ամէնքը գիրար կը ճանչնան անունով, մականունով, ազգականներով, տիտղոսներով, յատկութիւններով ու մոլութիւններով, որպէս թէ ամէնքն ալ նոյն թաղին կամ նոյն փոքր քաղաքին մէջ բնակէին։

— Շատ կուգա՞ք հոս, ըսաւ աղիկը։

— Ախտ չատ։ Բարիզի ամէնէն սիրուն տեղն է այս։

— Առաւօտուն ձի՞ կը հեծնէք։

— Ա,յո՛։

— Կէս օրէն վերջը այցելութիւննե՞ր կուտաք։

— Ա,յո՛։

— Ա,յն ատեն ե՞րբ կ'աշխատիք։

— Երբեմն . . . կ'աշխատիմ, այնուհետեւ իմ նախասիրութեանցս համեմատ մասնագիտութիւն մը ընտրած եմ։ Գիղեցիկ կիներու նկարիչ ըլլալով, պէտք է որ տեսնեմ զանոնք և ամէն տեղ անոնց հետէն երթամ։

Անէթ մրմնջեց, միշտ առանց խնդալու։

— Ոտքով ու ձիո՞վ։

Շեղ ու գոհ նայուածք մը նետեց նկարիչն անոր վրայ, որ կարծես կը նշանակէր՝ «վա՛յ, վա՛յ, հիմակուընչ սրամիտ ըլլալ կը սովրիս։ դուն չատ աղէկ բան պիտի ըլլաս։»

Պադ հով մը անցաւ, չատ հեռուէն եւ կանչ, գեռ հագիւ արթնցած դաչտերէն։ և ամբողջ անտառը սարսռաց, այն կոկիկ, մեկոտ եւ ազնուական անտառը։

Քանի մը վայրկեան այս ոսրսուռը զղացուց վախ տերեւները ծառերուն վրայ եւ կերպասներն ուսերուն վրայ։ Բոլոր կիները, գրեթէ համաման չարժուածով մը, դէպ հոս հինած հագուստներնին թեւերնուն ու կուրծքերնուն վրայ քաշեցին, եւ ձիերն սկսան ծառուղւոյն մէկ ծայրէն միւսը սրարշաւ ընթանալ, որպէս թէ այն կծու սիւքն՝ որ կուգար կ'անցնէր՝ իրենց հպելով մտրակած ըլլար զիրենք։

Արագօրէն ետ դարձան ցնցուած կազակալներու արծաթահունչ ժխորի մը մէջ, ի մայր մտնող արեւուն չեղ ու կարմիր անձրեւին տակ։

— Հիմայ տուներնիդ կ'երթաք, ըսաւ կոմսուհին նկարչին, որուն բոլոր սովորութիւնները գիտէր։

— Ո՛չ, Զբօսանուիրը կ'երթամ։

— Այն ատեն, անցնելու ատեն զմեզ հոն կը ձգենք։

— Կ'ըլլայ, չնորհակալ եմ։

— Ի՛, ո՞ր օրը նախաճաշի կը հրաւիրէք զմեզ դքսուհւոյն հետ։

— Դուք ըսէք օրը։

(Շարունակելի)

ԱՆԼՈՒՐ ՇԱՀԱԴԻՏՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՅՈՐՆԻ ՎՐԱՑ

Օտեսայէ կը հեռագրուի ֆրանսական լրագրի մը թէ գերմանացի, անգլիացի և իտալացի չահադէտներ այս օրերս յանգուգն գործողութիւն մը կրնքած են ռուսական ցորեններուն վրայ։

ԹԻՐԹՕՆ ԱՐԻՒԵԼԲԻ

ԿԻ ՏԸ ՍՕՔԱՍԱՆ

ՄԱՀՈՒԱՆ ՊԷՍՀՋՕՐ

ՄԱՍՆ Ա.ՌԱՋԻՆ

— Իրաւ է թէ չատ աղուոր է, ըսաւ Պէրթէն։

Կոմսուհին չէր սիրեր անոր ուրիշ կիներ գովելը լսել։ Ուսերը բարձրացուց մեղմիւ և պատասխան մը չտուաւ։

Բայց դեռատի աղիկին, որուն մէջ արթընցաւ յանկարծ հակառակորդութեանց բնազդումը, համարձակեցաւ ըսել։

— Ինծի համար աղուոր չէ։

Նկարիչն ապուին դարձաւ։

— Ի՞նչ, քեզի համար աղուոր չէ՞։

— Ո՛չ, կարծես թէ մեւանի մէջ թաթխուած է։

Դքսուհին կը խնդար, մեծապէս ուրախացած։

— Ապրիս, աղիկս, վեց տարի է որ Բարիզի մարդոց կէսն այս խափչիկ կնկան առջեւ հիացումէ կը մարի։ Կարծեմ թէ ծաղրել կ'ուզեն զմեզ։ Նայէ Լոքռնթի կոմսուհին, ան ուրիշ բան է։

Լանտօի մը մէջ առանձին մաղոտ չան մը հետ, կոմսուհին, մանրանկարի մը պէս նուրբ, սեւ աչքերով խարտիչահեր կին մը, որուն մարմնոյն փափուկ գիծերը նմանակէս հինգ վեց տարիէ ի վեր իր կուսակցոց բացագանչութիւններուն առարկայ կ'ըլլային, կը բարեւէր, ժպիտ ի չբեղեաւն։

Բայց Նանէթ նորէն զմայլում չցուցուց։

— Օ՛հ, ըսաւ, չատ թարմ չէ։

Պէրթէն, որ այս երկու մրցուհւոց վրայ ամէն օր եղած վիճաբանութեանց մէջ կոմսուհին չէր պաշտպաներ սովորաբար, այս պզտիկ աղջկան աններողամտութեան վրայ յանկարծ նեղուեցաւ։

— Լռեցի՛ր նայէ, ըսաւ, կ'ուզեն սիրեն զայն կ'ուզեն չսիրեն, հրաշագեղ կին մըն է, եւ կը մաղթեմ որ անոր չափ աղուոր ըլլաս։

— Թողէք, կ'աղաչեմ, վրայ բերաւ դքսուհին, երեսուն անցուելէ ետքը կիները ձեր ուշադրութիւնը կը գրաւեն։ Իրաւունք ունի աղիկը, թարմութիւնին կորնչելէ վերջը կը գովէք գիրենք։

— Կը ներէք, գոչեց նկարիչը, կին մը եղքէն ճշմարտապէս գեղեցիկ կ'ըլլայ, երբ իր բոլոր արտայայտութիւնն երեւան եկած է։

Եւ ընդլայնելով այս գաղափարը թէ առաջին թարմութիւնը ջրդեղն է գեղեցկութեան որ կը հասուննայ, ապացոյցներով հաստատեց թէ աշխարհիկ մարդերը չեն սխալիր իրենց ամբողջ փայլին մէջ գտնուող մանկամարդ կիներուն քիչ ուշադրութիւն ընդոյ, և թէ իրաւունք ունին իրենց փթթման վերջին չրջանին միայն զանոնք «գեղեցիկ» հռչակելու։

Կոմսուհին, վաղաքչուած, կը մրմնջէր։

— Ճշմարիտ է ըսածը, արուեստագէտ պէս կը գատէ։ Ծաղկատի դէմք մը չատ սիրուն է, բայց միշտ քիչ մը սովորական։

Եւ նկարիչը պնդեց իր խօսքին վրայ, ցուցնելով թէ երբ դէմք մը կամաց կամաց կորնչնէ երիտասարդութեան առնորոշ չնորհն, իր վերջնական ձեւն, իր նկարագիրն, իր արտայայտութիւնը կը ստանայ։

Եւ ամէն մէկ խօսքին, կոմսուհին «այո» կ'ըսէր գլխու պզտիկ համրոտած չարժումով մը։ Եւ որչափ որ Պէրթէն կը հաստատէր իր ըսածը, դատ մը պաշտպանող փաստաբանի մը պերճախօսութեամբ, ինքզինքն արդարացնել ուզող ամբաստանեալի մը եռանդովը, այնչափ նայուածքով ու ձեւերով հաւանութիւն կուտար անոր խօսքերուն, որպէս թէ միաբանած ըլլային վտանգի մը դէմ մաքառելու, սպառնագին ու սխալ կարծիքի մը դէմ ինքզինք։ Նին պաշտպանելու համար։ Անէթ մտիկ չէր ըներ, դիտելու զբաղած։ իր սովորաբար ծիծաղուն դէմքը ծանր կերպարանք մը առած էր, և ալ բան մը չէր լսեր, այս չարժման մէջ ուրախութենէն ապշած։ Այդ արեւն, այդ տերեւներն, այդ կառքերն, այդ հարուստ ու զուարթ աղուոր կեանքն, պատնք ամէնքն իրեն համար էին։

Ամէն օր պիտի կրնար այսպէս գալ, ինքն ալ ծանօթ ըլլալ ամէնուն, բարեւներ ընդունիլ, նախանձ չարժել, և թերևս պիտի ըլլային մարդիկ որ զինքը ցուցնելով պիտի ըսէին թէ գեղեցիկ է։ Կը փընտռէր այն այրերն եւ այն կիներն որք ամէնէն աւելի վայելչագեղ կը թուէին իրեն, եւ անոնց անունը կը հարցնէր, առանց ուրիշ բանի մտածելու բայց եթէ այդ միացեալ վանկերուն որք երբեմն իր մտքին մէջ յարգանաց և հիացման արձագանգ մը կ'արթնցնէին, երբ զանոնք յանախ կարդացած ըլլալ լրագրաց կամ պատմութեան մէջ։ Չէր վարձուեր այս նշանաւոր անձանց տունանցութեան (déjeûné) և նոյն իսկ չէր կրնար հաւատալ բոլորովին անոնց իրաւ ըլլալուն, որպէս թէ ներկայացում մը ըլլար որ իր առջեւ կը կատարուէր։ Փողոցի կառքերը զգուանքով խառն արհամարհանք մը կը ներչնչէին իրեն, զինքը կը նեղէին ու կը գրգռէին, եւ յանկարծ ըսաւ։

— Ըստ իս տունի կառքերուն միայն թող տալու էին հոս գալ։

Պէրթէն պատասխանեց։

— Բա՛յց, օրիորդ, ի՞նչ ընենք հաւասարութիւնն, ու եղբայրութիւնը։

Անէթ չրթանց չարժում մը ըրաւ որ կը նշանակէր «ուրիշներուն թողէք ատոնք», եւ ըսաւ։

— Փողոցի կառքերուն համար գատ անտառ մը պէտք էր որ ըլլար, վչնակներ անտառն օրինակի համար։

— Ներեցէք ես դուն, աղիկս, դեռ չես գիտեր որ ռամկապետութեան մէջ կը լողանք հիմայ։ Արդէն, եթէ անտառը բոլորովին անհատն կ'ուզես տեսնել, առաւօտուն եկուր, ընկերութեան ծաղիկը, երբ ծաղկեպուրծիկը միայն կը գտնես։

Եւ պատկեր մը գծեց, մին այն պատկերներէն զոր այնչափ լաւ կը յօրինէր, առաւօտեան անտառին՝ իր ձիաւորներովը ու հեծելուհիներովը, այն ամէնընտիր քալիւքին ուր ամէնքը գիրար կը ճանչնան անունով, մականունով, ազգականներով, տիտղոսներով, յատկութիւններով ու մոլութիւններով, որպէս թէ ամէնքն ալ նոյն թաղին կամ նոյն փոքր քաղաքին մէջ բնակէին։

— Շատ կուգա՞ք հոս, ըսաւ աղիկը։

— Խստ չատ։ Բարիզի ամէնէն սիրուն տեղն է այս։

— Առաւօտուն ձի՞ կը հեծնէք։

— Ա,յո՛։

— Կէս օրէն վերջը այցելութիւննե՞ր կուտաք։

— Ա,յո՛։

— Ա,յն ատեն ե՞րբ կ'աշխատիք։

— Երբեմն . . . կ'աշխատիմ, այնուհետեւ իմ նախասիրութեանցս համեմատ մասնագիտութիւն մը ընտրած եմ։ Գիղեցիկ կիներու նկարիչ ըլլալով, պէտք է որ տեսնեմ զանոնք և ամէն տեղ անոնց հետէն երթամ։

Անէթ մրմնջեց, միշտ առանց խնդալու։

— Ոտքով ու ձիո՞վ։

Շեղ ու գոհ նայուածք մը նետեց նկարիչն անոր վրայ, որ կարծես կը նշանակէր՝ «վա՛յ, վա՛յ, հիմակուընչ սրամիտ ըլլալ կը սովրիս։ դուն չատ աղէկ բան պիտի ըլլաս։»

Պադ հով մը անցաւ, չատ հեռուէն եւ կանչ, գեռ հագիւ արթնցած դաչտերէն։ և ամբողջ անտառը սարսռաց, այն կոկիկ, մեկոտ եւ ազնուական անտառը։

Քանի մը վայրկեան այս ոսրսուռը զղացուց վախ տերեւները ծառերուն վրայ եւ կերպասներն ուսերուն վրայ։ Բոլոր կիները, գրեթէ համաման չարժուածով մը, դէպ հոս հինած հագուստներնին թեւերնուն ու կուրծքերնուն վրայ քաշեցին, եւ ձիերն սկսան ծառուղւոյն մէկ ծայրէն միւսը սրարշաւ ընթանալ, որպէս թէ այն կծու սիւքն՝ որ կուգար կ'անցնէր՝ իրենց հպելով մտրակած ըլլար զիրենք։

Արագօրէն ետ դարձան ցնցուած կազակալներու արծաթահունչ ժխորի մը մէջ, ի մայր մտնող արեւուն չեղ ու կարմիր անձրեւին տակ։

— Հիմայ տուներնիդ կ'երթաք, ըսաւ կոմսուհին նկարչին, որուն բոլոր սովորութիւնները գիտէր։

— Ո՛չ, Զբօսանուիրը կ'երթամ։

— Այն ատեն, անցնելու ատեն զմեզ հոն կը ձգենք։

— Կ'ըլլայ, չնորհակալ եմ։

— Ի՛, ո՞ր օրը նախաճաշի կը հրաւիրէք զմեզ դքսուհւոյն հետ։

— Դուք ըսէք օրը։

(Շարունակելի)

ՀԱՅ ՀԻՄՆԱԴՐԱՄԻ ՊԱՀՈՒՍՏԱՑՈՒՄԸ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ

Ի. ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ ԵՎ ՊԱՏԱՍԽԱՆՆԵՐ

Ա. ՀԱՅ ՀԻՄՆԱԴՐԱՄԻ ՊԱՀՈՒՍՏԱՑՈՒՄԸ

Ի ՀԱՅ ՀԻՄՆԱԴՐԱՄԻ ՊԱՀՈՒՍՏԱՑՈՒՄԸ

Հայ հիմնադրամի պահուստացումը ստեղծուեցաւ 1894 թուականին, երբ Հայաստանի մէջ սկսան կազմակերպուիլ ազգային ինքնապաշտպանական ուժեր՝ ընդդէմ թրքական կառավարութեան կողմէ կազմակերպուած ջարդերուն։ Այդ ուժերը ունէին զէնքի պակաս, որովհետեւ զէնքի ներմուծումը Հայաստան արգիլուած էր։ Ուստի անհրաժեշտ եղաւ զէնքի գնումը։ Այդ նպատակով ալ կազմուեցաւ հայ հիմնադրամը։

Հայ հիմնադրամի գոյութեան առաջին տարիներուն, մինչեւ 1896 թուականը, հայ հիմնադրամի գումարները կը գտնուէին Պոլսոյ մէջ։ Ապա, 1896 թուականին, Պոլսոյ մէջ տիրող ահաւոր ջարդերուն պատճառով, հայ հիմնադրամի գումարները տեղափոխուեցան Եւրոպա։ Հայ հիմնադրամի գումարները կը գտնուէին Եւրոպայի տարբեր քաղաքներու մէջ։ Ամենէն կարեւոր գումարները կը գտնուէին Լոնտոնի մէջ։

Հայ հիմնադրամի գումարները կազմուած էին հայ ժողովուրդի ազատագրական պայքարին համար նուիրուած գումարներէ։ Հայ հիմնադրամի գումարները կազմուած էին հայ ժողովուրդի ազատագրական պայքարին համար նուիրուած գումարներէ։ Հայ հիմնադրամի գումարները կազմուած էին հայ ժողովուրդի ազատագրական պայքարին համար նուիրուած գումարներէ։

14 ՊԱՅԱՐ 1891 Թ. ԳԻՐՔ ԱՓԻՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

ՊՈՍՏԱՅԻՆ ՀԱՂՈՐԴԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Ի ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՏԱՊԱՍՏԱՆ

Ի ՀԱՅՈՑ ԳԱՒԱՌՆԵՐՈՒՄ

Ի ՀԱՅԱԲՆԱԿ ՀՈՂԱՏԱՐԱԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒՄ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

PHŒNIX FIRE OFFICE

ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԸՆԴԴԷՄ ՀՐԴԵՀԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՍՈՅԹ Անգլ. Ոսկի 1,000,000 — **"ՓԻՆԻՔՍ"** — Հիմնեալ ի Լընտըն յամին 1782

ՓԻՆԻՔՍ, հիմնեալ առաւելքան մի դար յառաջ, սոսկ հրդեհի ապահովագրութեան ընկերութիւն մ'է՝ որոյ բաժնետերերը Անգլիոյ ամենահարուստ և հանրածանօթ դրամատէրերը են՝ ունենալով անսահման պատասխանատուութիւն։

ՓԻՆԻՔՍ ընկերութեան աշխարհահռչակ առատաձեռնութեան մի գլխաւոր ապացոյցն է 17,000,000 Անգլ. ոսկւոյ գումարն զոր ցարդ վճարած է հրդեհի վնասուց համար։

11

ՓԻՆԻՔՍ ընկերութիւնն կ'ապահովագրէ ընդդէմ հրդեհի և կայծական՝ կապուածք, կարասիք և ապրանք՝ յոյժ նպաստաւոր պայմանօք և միջնորդութեամբ առօրագրելոցս, որք ունիմք լիազօր իշխանութիւն կարգադրելու անմիջապէս մեր ապահովագրելոց կրած վնասներն։

Հ. ՍՈՒԱՆ և ԸՆԿ. ընդհ. գործակալք Կ. Պոլսոյ, Պուկարիոյ և Սեւ ծովու եկեղեցւոց
Թիւ 12, Սանտալճը խան, Գալաթիա, Աստրիական թղթատան վերեւ։

HAMBURG MUNICH UNITED

ՀԱՄՊՈՒՐԿ եւ ՄԻՒՆԻԽ

ՄԻԱՑԵԱԼ

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆՔ ԸՆԴԴԷՄ ՀՐԴԵՀԻ

Դրամագլուխ	ֆռանք	8,000,000
Պահեստի դրամ ցվերջ յունիս 1890	»	6,165,860
Տարեկան հասոյթ	» » »	14,135,925

ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆՔս ՓՈԽԱԴԱՐՁ ԵՐԱՇԽԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ կ'ապահովագրէ մեծերանոցներ և բնակութիւններ և սոցա մէջ գտնուած վաճառքներ և կարասիներ խիստ չափաւոր սակագնօք։

Լիազօր ներկայացուցիչ կ. Պոլսոյ

ՖՈՒԱՆՔՖՈՈՒԹՈՒԱՉ

ԾՈՎԱՑԻՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Դրամագլուխ ֆռանք 6,250,000 — Պահեստի դրամ ֆռանք 1,270,300

Ընկերութիւնս կ'ապահովագրէ չոգենաւուց և առագաստանաւուց վրայ բեռցուած վաճառքներ, ինչպէս նաև թղթատարական և փոխադրական ընկերութեանց յանձնուած թանկագին նիւթեր և գրամ պարունակող ծրարներ խիստ նպաստաւոր պայմանօք և սակագնօք։

Այդ նիւթերու վրայ մեծաքանակ գումարներ կարենալ ապահովագրելու համար Ընկերութիւնս միացած է եւրոպեան 13 լուրջ ապահովագրական հաստատութեանց հետ որոց դրամագլուխն ու պահեստի դրամն է Աւելի քան 100,000,000 ֆռանք

Լիազօր ներկայացուցիչ Հայաստան Թուրքիոյ

ԳԱՒՌԻԿ ԱՍՏՈՒԱԾԱՏՈՒՐ, Պարիս, Պահչէ—Գաբռւ, Անանիատիս խան. 12, 13, 14.

16

MORRHUOL DE CHAPOTEAUT

ՇԱՓՕԹՕԻ ՄՕՐԻՒՕԼ

Մօրիւօլը կը ներկայացնէ զուտ մօրիւ. Ինչ որ կայ իւղի բոլոր կազմական սկզբունքները, բացի իւղայնն հանդամանքէ։ Ինչ մարդ գիտէ մօրիւ. Ինչ է իւղի անպատեհութիւնները, Հասկանի և հաստուեցեալ անուխորժ է և չատ անգամ անմարսելի ու փորձարարիչն յոտոյտ։ Մօրիւ.օլով բոլոր այս անպատեհութիւնք կ'անհետին, և այսօր քաղաքային և գիւղական հիւանդանոցներու և անկիւնացներու մէջ բժիշկները չափազանց ուրախ են ունենալով Մօրիւօլը, դեղ մը որ ախորժակը կը զօրացնէ, որ հիւծախտաւորներու դէմքին կուտայ բնական կորուսած գոյնը, որ կը բուժէ հազը և գիշերային քրտինքը, և հիւանդին կը չնորհէ ուժի և բարեկեցութեան անոյշ։ Մօրիւօլը տղոյց և ան կը տրուի առանց դժուարութեան, իսկոյն կը բարեփոխէ կազմն այն անձանց որք յաճախակի հարբուխներու ենթակայ են։ Մօրիւօլը ամենևին չի նմանիր մօրիւ. Հուն բուռած մզուած քներուն. պղտոիկ կերը գնորիններու մէջ դրուած է. իւրաքանչիւրը կը ներկայացնէ Թուխ մօրիւ. Հան իւղի Ծանրութեան 25 անգամն, բժիշկները կը նկատուն այս դեղաշատը գործնական ակզբանց առնենեն ճոխը։

Կեղ բռնաւոգնի Բարիզ, Վիվիէն փողոց, 8։

ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ ԳԱՌԼԸՄԱՆ ԵՒ ՊԼՈՒՄՊԼԻԿԻ

Ղալաթիա Պեօյիւք Միւլէք խան, մի. Ջազդ. Թղթատարատան վրայ յարկը, և Բ.Զմիւռնիա Եվանկէլիքի փողոց Թիւ 59

Այս նշանաւոր գործատունն, որ արժանաւոր համբաւ մի առացած է ի մեզ, այս անգամ եղանակին առթիւ իւր վաճառքներ. քան. Հանակութեան վրայ յատկացում մի կ'ընէ, որ արդեն բազմաթիւ է Ֆրանսական, Անգլիական, Գերմանական եւ Պէլճիական քերթերու գանազան տեսակներով։

Հետևապէս իւր բուն գործարարին տարածքներուն վրայ ոչ ևս՝ օժտի համար ամեն տեսակ ներմակեղէնք, բանուածք, կիսազգեստք, քալէքօ, քօրսէ, Թաշկինակ, տեղսի պիտոյք, շապիկ, շապկներ, առանձնք, ֆլանել, կանանց օրիորդաց և փոքր աղկանց համար զարդագործանք, սակը եթե է ուրիշ տեսակ տեղեր ըսելն ալ ընթեր տեսակ։

Հասարակաց զարմանքը կը գրաւէ մանաւանդ այն վայելուչ և զանազան տեսակ վերարկուներն և ճաքեթներն կանանց օրիորդաց և տղոյց, որք բոլորն ալ վերջին նորաձեւութեան համաձայն ճարպիկ ձեւ չգեղեցկութեամբ յօրինեալ են։

Յաւելեալ մի ըսած է նաև ապրուստի գործատուներու պատրաստութեան նորաձեւութեան վրայ որ արդէն ճաք է ալիքան, և իւր ընդարձակ արհեստանոցին շնորհիւ կրնայ կատարելագոյնս գոհացնել բոլոր իւր յաճախորդները նոյն ճարպկին ու բազմազան հանճարեղ և գործ դնելով ինչ որ ապրելագոյնն։ Կը գտնուի նաև մինչև 16 տարեկան տղոյց համար ամեն տեսակ զգեստներ բալթներ խիստ չափաւոր գներով։

Կը ծախուին մեծ և փոքր քանանեալներ։

ՍԱՒԱՐԿՈՒԹԻՒՆ ՉԿԱՑ 8

ՓԻՒՆԱՐՏ (CUNARD) ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ՇՈԳԵՆԱՒՈՒԹ

Ամէ ամիսը երկու անգամ կը բանին Լիվերբուլէ և Ազէ-Նելէյ փլէ

Անուանք	Թոնով	Անուանք	Թոնով
Ումպրիա	7718	Գաղատիա	4845
Էթրուրիա	7718	Փոթինիա	4531
Սերվիա	7391	Ումպրիա	3574
Ուրանիա	7268	Մարաթան	2403
Ռումենիա	5587	Ագուա	2393
Սիճիլիա	5517	Սարակոսա	2166
Կալիա	4809	Թարթինա	2246
Սիթիա	4557	Բալտիա	2144
Ազէբրօ	2143	Թրինիտատ	899
Գէտաթ	1876	Մարգոզօ	1855
Շէրգսպուրկ	1614		

Morocco չոգենաւը, նաւապետ Ճօն Քինկ, աստ պիտի հասնի Լիվերբուէլն, դէպ ի ներկայ ամսոյս 30ին։

Դիմել առ ԹՈՄԱՍ Ջ. ՃՈԼԻ էջերակոց։
Thomas C. Joly
Թիւ 1, Քիւչիւք Հալիլ փաշա խան
17 Ղալաթիա

ԱԶԳ

Կանխատեսման և կառքի հազմանձնելու վերաբերեալ ամեն ինչ որ գնել ուզէք՝ նախ գիմեցէք ԼԱՄԱՐՈ ՖՐԱՆՉՕ (Ռեքլամ մասնաճիւղ) տան ընդարձակ մթերանոցները, նկատի բռնած ու Ազատութիւն, թղթատարական և հեռագրական պաշտօնատան կից, որ վերջերս ընդունեց խիստ մեծ մթերք մը ամեն երկրի ԳՈՐԳԻ ՈՒ կանխատեսման համար ամեն տեսակ ԿՐԵՊԱՍ ԵՒ ԹՈՒԼԱՊԱՏԱՆ, ՎԱՐԱԳՈՅՐ, ԹԱՆԶԱԿ, ԳՈՒՆԱՒՈՐ ԱԳ.ԿԻ, ՍՏՈՐ, ՓՈՒՂՈՆ ԿԵՐՊԱՍ, ՄՈՒՍԱՔՕՒ ԿՏԱՒ, ԼԻՆՕԼԷՕՄ, ԿԱՒՏԻՒ, ԼԱՊՏԵՐԻ, ՀԱՑԵԼԵԻ ՆԻՒԹԵՐ, ԹԱՂ ԻՆՆԵՐ, ամենքն ալ վերջին նորաձեւութեան համաձայն։

Ներքոյի առաջնակարգ գործարաններէն ստանալիքնուն բացառիկ պայմաններով եղած նոր գնմանց շնորհիւ, ԼԱՄԱՐՈ ՖՐԱՆՉՕ առանց կարող է ամեն մրցում արհամարհող գներ հաստատել, և այս գիներ ճիշդ նոյնը լինելով ինչ որ են կ. Պոլսոյ հանրածանօթ տան գիներուն, մի միայն ի դիւրութիւն արդէն հաստատուածքան որպէս զի անդադրելու նեղութիւնը չկրէ և կարենայ միեւնոյն ատաւելութիւնները վայելել ևթան նա։

241

EMULSION SCOTT

(ԱԳՈՂԻ ՕՃԱԲՈՒԿ)

ՄՕՐԻՒ ՁԿՆԱՆ ՅՕՒՏ ԻՒՂ

Իբ.ֆիսֆիք ու լոմ Ե սոդայի

Պատրաստեալ Ճեռամբ ՍԳՈՂԻ և ՊՕՒՏՆԷ
ի Նիւ-Եորք։

ԿԱԹԻՆ չափ ախորժահամ է

Մօրիւ. Ձկան հետ իւղի բոլոր յատկութիւններէն զատ, իբոֆոսֆիդներու յատկութիւններն ալ ունի

ԿԸ բուժէ Թոքախտը
ԿԸ բուժէ անարիւնութիւնը
ԿԸ բուժէ խոյլերը
ԿԸ բուժէ Հազը, ցրտառութիւնները
ԿԸ բուժէ ընդհանուր տկարութիւնը
ԿԸ բուժէ մանկանց ճոզաձութիւնը

Բժիշկներէն ընդունուած է, ախորժ համ ու հատ ունի, գիւրամարս է, և ամենուն փափուկ ստամոքսները կը տանին զայն.

ԿԸ վաճառուի գլխաւոր դեղավաճառաց և դեղագործաց քով։

Գործակատարք ի Կ. Պոլիս, ՀԱՄՄԸՐ ԵՒ ՀԻՒԱԼ 2218

ՄՕԳԱԿԱՆ ՆԵՐԿ

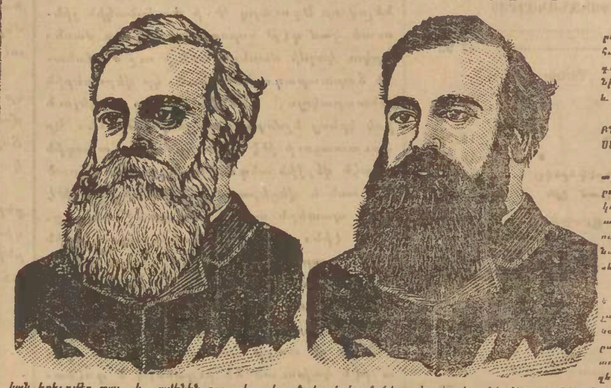

Նոր գիւտ մագիւրան ցրտիր փոխելու համար մեկ երկու անգամէն, առանց տրէյ նիւթի գործածութեան և կամ լուացքի,

ՇԱԳԱՆԱԿԱԳՈՒՆ ԿԱՄ ԲՆԱԿԱՆ ԿԱՇԱՐԱԿ ՍԻՐԻ

Բազկացեալ մեծի արմաւներու և խոտերու հիւթէն։ Ըստ ամէն կամ կարմիր մազերն անվնասակար կը փոխուին պղնձագոյն չագանագոյն կամ Քահուէ գոյնի։

Փորձը ցոյց տուած է թէ այս ներկին ազդեցութիւնն ի նմանօրինակ տրէյ պատրաստութիւններէ իւր առաւելութիւնն է մազերն բնական տեսքի մէջ դնելը։ Մազերն չեն մաքրիր կան երեսները ու ձեռքերը մատ և ամենևին ուշագիր դիտողի է դիւրաթափ կ'անհետանան և նոր այծ կամ ոչխարի մազերն չեն երևնար։ Ներկը կը մաքրի Քիչը կ'անհետանան և նոր այծ կամ ոչխարի մազերն չեն երևնար։ Ներկը կը մաքրի Քիչը կ'անհետանան և նոր այծ կամ ոչխարի մազերն չեն երևնար։ Ներկը կը մաքրի

ԳՈՐԾԱՒՄԱՆ ԵՂԱՆԱԿԸ

Մազերն երբեմն գործածելէ առաջ և փոքր բանուածքներ հեղուկին գնել սկաւառակի մը մէջ, ետոյ բռնակս պղտիկ սանրով մը կամ այլ գեղանկին մէջ քրքում պատեղով մը քերել. կեղտոտ մազերուն վրայ անցնել դ-ն, այնպէս որ ամեղ մազերը քրքին։ Ապա գլուխը բոց պղնձէ մինչև որ ներկուն ոչ ևս։ Ետոյ մազերը մեկ չորացուցիչ օճառ մեկ երկու գործածութեան պէտք ունին, այլոց համար մեկ անգամէ բան։ Ներ մեկ երկու անգամէն աւելի չի գործածուի, գոյնն աւելի Քան կ'ցոյց։ Անգամ մը որ ուզած գոյնը մազերուն վրայ անցնէ